

Аннотация. Исследование посвящено изучению речевого поведения персонажа художественного произведения и особенностям его перевода, а именно: влияния языковых недостатков и намеренного искажения языка на сложность перевода который обеспечивает его идентичность и адекватность. Возможные трансформации переводчика как средство передачи смысла для понимания читателя проанализированы и классифицированы. Методологической основой работы является системный подход, разбор и анализ примеров. Специфика исследуемой темы предусматривает применение лингвостилистического анализа подлинников, метода контекстуального анализа, метода контрастивного описания и сравнительного метода.

Ключевые слова: перевод, речевое поведение, трансформация, переводчик, художественное произведение.

Abstract. This study focuses on the study of the speech behavior of a character in a work of fiction and the peculiarities of its translation, namely: the influence of linguistic defects and intentional language distortion on the translation complexity to ensure its identity and adequacy. The translator's transformations as a means of conveying the sense of the utterance are studied and classified. The methodological basis of the work is a systematic approach, analysis of the examples. The subject of the study determines the use of a linguistics analysis of the originals, a contextual analysis method, a contrastive description method and a comparative method.

Key words: translation, speech behavior, transformation, translator, a work of fiction.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Рудківський О. П., Володіна Т. С. «Загальна теорія перекладу» для першого (бакалаврського) рівня / Навчально-методичний посібник / Київ: Вид. центр КНЛУ, 2017. 296 с.
2. Влахов С, Флорин С. «Непереводимое в переводе». Реалии – 1960. Издательство «Международные отношения». 328 с.
3. Keyes D. Flowers for Algernon. London: Orion Publishing Group, 2017. 216 p.
4. Деніел Кіз. Квіти для Елджернона / Укр. видання / 2018 р. 302 с.

УДК 791[(410.1)+(477)]

КІНОДИСКУРС В СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКО- ТА УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ КІНЕМАТОГРАФІ

Л. В. Треско, О. О. Ситенко

Анотація. У даному дослідженні подана інформація про дискурс, актуальний стан дослідженості даного питання, та один із видів дискурсу, зокрема, кінодискурс. Кінодискурс в сучасному англійсько- та українськомовному кінематографі розглядається через призму його лексико-семантичних та структурних особливостей, що спонукає використати наступні методи лінгвістичного аналізу: метод суцільної вибірки, метод кількісного аналізу, описовий метод.

Ключові слова: кінодискурс, кінематограф, лексико-семантичні особливості, структурні особливості.

1. Вступні зауваження. Поняття «дискурс» є одним із основних понять в сучасній прагматичній лінгвістиці та лінгвістиці тексту, уявлення про яке віддзеркалюють увесь хід лінгвістичної науки. «Дискурс» як поняття з'явилося у зв'язку з розширенням лінгвістичних досліджень за межі речення – в сферу поверхфазового синтаксису. Тому дискурс з лінгвістичної точки зору – це сукупність, що складається з логічного ланцюга пропозицій, які перебувають в смисловому зв'язку. На даний момент, вивчення типових структур дискурсу не привело до повноцінних теоретичних узагальнень і висновків через складність та багатоаспектність цього явища, але саме поняття досить міцно зафіксувалося в лінгвістиці. Чіткої і загальноприйнятої дефініції «дискурсу», яка б повністю охоплювала всі випадки його вживання, не існує, тому й не дивно, що це явище привертає увагу багатьох дослідників. Аналізуючи все вищесказане, ми можемо зробити висновок, що хоч теорія дискурсу вже досить довго опрацьовується і досліджується з різних точок зору і підходів (лінгвістичний, культурологічний, психологічний, філософський, когнітивний і т. д.), та ще досі не існує його загальновизнаного визначення. Дискурс розглядається і як комунікативний процес, і як текст, і як система, і як комунікативна подія. Але, навіть не

дивлячись на те, що всі підходи до дослідження дискурсу базуються на різноманітних характеристиках, вони не виключають один одного.

Одним із видів дискурсу є кінодискурс, який є одним із найбільш актуальних об'єктів аналізу гуманітарних наук. Кінодискурс разом із його аспектами викликає великий інтерес дослідників з різних галузей, зокрема у лінгвістиці, мистецтвознавстві, філософії, літературознавстві, семіотиці тощо. Наприклад, кінодискурс став предметом дослідження таких науковців як О. І. Гридасова, І. А. Котова, Т. Г. Демчук, О. В. Ісаєнко, О. Г. Зверева і т.д. Кінодискурс розглядається як особливий вид дискурсу, що зумовлено його комунікативною природою і соціально-культурною значущістю. До того ж, кінодискурс, як жоден інший здатен впливати і змінювати сприймаючу його аудиторію, нав'язуючи певні моделі поведінки, ритуали, програмуючи світоглядні установки [1]. Тобто, іншими словами, **актуальність** даного дослідження також визначається важливістю феномену кіно в житті людства, що і є тими зумовлюючими факторами, що спонукають ретельніше вивчити питання кінодискурсу, зокрема у сучасному англійсько- і українськомовному кінематографі спираючись на їх лексико-семантичний та структурний аналіз.

Метою роботи є лексико-семантичний та структурний аналіз кінодискурсу в англійсько- і українськомовному кінематографі. Мета дослідження обумовила постанову наступних **завдань**: 1) схарактеризувати, описати та систематизувати емпіричний матеріал дослідження; 2) дослідити семантичні параметри лексики кінематографії в англійськомовному й українськомовному кінодискурсах; 3) угрупувати кінолексеми за термінологічним та тематичним показником; 4) проаналізувати кінолексеми спираючись на їх структурні особливості.

Об'єктом дослідження є кінодискурс в англійськомовному і українськомовному кінематографі.

Предметом дослідження є лексико-семантичний та структурний аналіз кінодискурсу у досліджуваних мовах.

2. **Виклад основного матеріалу дослідження.** Розглянемо детальніше лексико-семантичні особливості кінолексем у досліджуваних мовах. Семантичні параметри англійськомовної та українськомовної лексики «кінематографія» дають можливість розподілити досліджувану лексику на окремі лексико-семантичні групи відповідно до їх тематичного показника. Розглянемо детальніше ці лексико-семантичні групи кінолексем:

1) жанри та види фільмів: англ. *costume drama* 'історичний фільм, 'документальний фільм, науково-популярний фільм', англ. *travelogue* 'травелог, географічний фільм, фільм про подорожі', англ. *trick film* 'мультиплікаційний фільм, фільм з комбінованими зйомками', англ. *propaganda film* 'агітаційне кіно, пропагандистський фільм', англ. *spaghetti horror* 'спагеті-хорор, італійські фільми жахів', англ. *natural vision film* 'стереоскопічний фільм, стереофільм' [2], укр. *фільми жахів*, укр. *вуція* «китайський літературний жанр, аналог європейського лицарського роману», укр. *гамблінг пікче* «кіно про азартних гравців», укр. *гендайгеки* «японські фільми про сучасність», укр. *зомбі фільм* [3];

2) назви професій пов'язаних із кінематографом: англ. *costume supervisor* 'костюмер', *director of photography* 'головний оператор; оператор-постановник', *production manager* 'керівник виробництва кіностудії, директор картини', англ. *voice artist* 'актор дубляжа', англ. *voice coach* 'консультант по сценічній мові' [2], укр. *дублер*, укр. *режисер-постановник*, укр. *директор фільму*, укр. *каскадер*, укр. *сценарист*, укр. *монтажер*, укр. *кінодистриб'ютор*, укр. *диктор* [3];

3) назви технічного оснащення: англ. *arc lamp* 'дугова лампа', англ. *camera stand* 'штатив камери', англ. *camera umbrella* 'засіб захисту кінотехніки від дощу', англ. *camera crane* 'кран-штатив, операторський кран' [2], укр. *фільмостат* «металева шафа для зберігання рулонів роликів фільмів», укр. *стробоскоп* «прилад, що дозволяє бачити рухомий об'єкт нерухомим», укр. *кінопроектор* «оптико-механічний апарат для проектування фільмів на екран» [3];

4) зйомка кадрів: англ. *big close-up* 'дуже крупний план', англ. *cowboy shot* 'план людини із середини бедра і вище', англ. *frame-by-frame exposure* 'покадрова кінозйомка',

англ. *multiple exposure* ‘багатократне експонування’ [2], укр. *макрозйомка* «кінозйомка середніх або дрібних об’єктів чи їх деталей», укр. *панорамування, панорамна зйомка* «прийом операторського мистецтва, заснований на повороті знімальної камери в горизонтальному або вертикальному напрямках», укр. *затемнення кадру* «прийом, що дозволяє досягти поступового затемнення, а потім і повного зникнення екранного зображення» [3];

5) спеціальні ефекти: англ. *speeded-up action* ‘ефект прискореного руху’, англ. *the purkinje effect* ‘явище зміни колірнього сприйняття людським оком при зниженні освітленості об’єктів, англ. *reverse action* ‘ефект зворотнього руху’ [2], укр. *стоп-кадр* «кінематографічний прийом, коли дія на екрані завмирає, імітуючи фотографію», укр. *колоризація* «додання штучного кольору старим чорно-білим фільмам», укр. *подвійна експозиція* «двократне експонування однієї і тієї ж кіноплівки», укр. *розкадрування* «представлення сценарію у вигляді послідовності кадрів» [3];

7) звук: англ. *effects track* ‘фонограма шумів, звукових ефектів’, англ. *mixing* ‘міксування, перезапис фонограми’, англ. *stereophonic sound track* ‘стереофонічна фонограма’, англ. *background noise* ‘фоновий шум’ [2], укр. *саунд трек* «компонент фільму, що містить діалог, музику, звукові ефекти» [3];

8) освітлення: англ. *accent light* ‘акцентне світло’, англ. *back light* ‘контражур, контрове світло’, англ. *background illumination* ‘підсвітка, контрове світло’, англ. *shooting range* ‘основне світло’, англ. *side light* ‘бокове світло’ [2], укр. *допоміжне світло*, укр. *вирівнююче світло* [3].

Досліджуючи структуру кінолексем в англійсько- та українськомовному кінематографі було виявлено, що вони розподіляються на:

1) прості слова: англ. *tape* ‘кіноплівка’, англ. *cast* ‘склад акторів’, англ. *shot* ‘кадр’, англ. *projector* ‘проектор’, англ. *montage* ‘монтаж’, укр. *звук*, укр. *екран*, укр. *фільм*, укр. *епізод*;

2) складні слова: англ. *screenwriter* ‘сценарист’, англ. *melodrama* ‘мелодрама’, англ. *newsreel* ‘кіножурнал, укр. *кінематограф*, укр. *стереозвучання*, укр. *кінопрокат*;

3) словосполучення: англ. *film editor* ‘редактор фільму’, англ. *sound editor* ‘звукорежисер’, англ. *film cut* ‘остаточний монтаж’, англ. *set decorator* ‘художник з декорацій’, укр. *гра акторів*, укр. *повнометражний фільм*, укр. *світлове вирішення фільму* [4].

Розглянемо детальніше шляхи поповнення кінолексем у досліджуваних мовах:

1) суфіксація: -or, -ist, -fy, -ary, -ie, -ing, (англ. *adaptator, cartoonist, commentary, talkie, dubbing*). Аналіз сучасних тенденцій розвитку кінематографічної лексики показує, що на сучасному етапі суфікси -umentary, -ploitation можна виділити як одні із найпродуктивніших словотворчих елементів, наприклад, англ. *mockumentary, fakeumentary, shockumentary, stalkumentary, hicksploitation, artsploitation, blaxploitation*.

2) префіксація: -post, -auto, -sub (англ. *postproduction, autotransformer, subtitle*), а також префікс -docu, який є одним із найпоширенішим у англійськомовному кінематографі, наприклад, англ. *documentary, docudrama, docusoap, docuhistory, docutainment*.

Щодо українськомовної кінематографічної лексики, найпродуктивнішими афіксами, що зустрічаються, є без-, за-(з-), пере-, про-, -ор(-ер), -нн(я), -ість, -ічн-(-ічн-), -альн(ий, а), -ськ(ий, а), наприклад, укр. *переозвучити, екранування, закадровий*. [5]

3) словоскладання:

– прикметник+іменник: англ. *black and white film, long shot, visual editor, soundproof*, укр. *повнометражний фільм, непрофесійний актор*;

– іменник+іменник: англ. *sound track, cameramen, feature film, copyright*, укр. *автор сценарію, гра кіноакторів*;

– дієслово+іменник: англ. *to make a sound recording, to shoot a film*, укр. *вести панораму, вилучати кадри*.

4) скорочення, зокрема, усічені слова: англ. *prod (producer), pic (picture), exec (executor)*; аббревіатури: англ. *HD (High Definition), 3D (3- dimensional), DVD (digital versatile disc), LS (long shot), HDTV (high-definition television)* [6].

Висновки. 1. На сьогодні, кінодискурс є одним із найактуальніших питань в лінгвістиці, яке залишається не до кінця вивченим та є предметом дискусій багатьох дослідників.

2. Аналіз англійськомовного та українськомовного кінодискурсу, зокрема з акцентом на лексико-семантичні особливості його складових, показує збагаченість досліджуваних мов різноманітними за тематикою кінолексемами та дозволяє виділити лексико-семантичні групи за тематичним позначником: жанри та види фільмів, назви професій пов'язаних із кінематографом, назви технічного оснащення, зйомка кадрів, звук, освітлення, спеціальні ефекти.

3. Досліджуючи структурні особливості кінолексем вдалось розподілити їх на прості слова, складні слова та словосполучення, які утворюються шляхом суфіксації, префіксації, словоскладання, зокрема за такими моделями як прикметник+іменник, іменник+іменник, дієслово+іменник, та скорочення.

Аннотация. В данном исследовании представлена информация о дискурсе, актуальное состояние изученности данного вопроса, и один из видов дискурса, в частности, кинодискурс. Кинодискурс на современном этапе англоязычного и украиноязычного кинематографа рассматривается через призму его лексико-семантических и структурных особенностей, что побуждает использовать следующие методы лингвистического анализа: метод сплошной выборки, метод количественного анализа, описательный метод.

Ключевые слова: кинодискурс, кинематограф, лексико-семантические особенности, структурные особенности.

Abstract. This study provides the information about the discourse, the current state of research on this issue, and one of the types of discourse, namely, cinematic discourse. Cinematic discourse in modern English- and Ukrainian-languages cinematography is considered through the prism of its lexical-semantic and structural peculiarities, which encourage the use of the following methods of linguistic analysis: the method of continuous sampling, the method of quantitative analysis, the descriptive method.

Key words: cinematic discourse, cinematography, lexical and semantic peculiarities, structural peculiarities.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гридасова О. І., Кінодискурс як об'єкт навчання кіноперекладу. *Вісник Житомирського державного університету. Випуск 2 (74). Філологічні науки.* С. 102–105.
2. Film Terms Glossary. URL : <http://www.filmsite.org/filmterms.html>.
3. Миславський В. Н. Кінословник. Терміни, визначення, жаргонізми. Харків, 2007. 328 с.
4. Тимошук К. О., Лінгвальні особливості термінів кіномистецтва у франкомовній та англomовній пресі. Херсон, 2020. 59 с.
5. Василяк І. Ю., Структурно-семантичні особливості термінів-словосполучень у сучасній українській термінології кіномистецтва. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології.* 2013. № 765. С. 82–86.
6. Наумчук Т. І., Еволюція англійськомовного лексику кінематографії: соціокультурний та лінгвостеретичний аспекти. Запоріжжя, 2018. 250 с.

УДК 821.161.2'06-312.6.09Доляк

«ЗАПЛАКАНА ЄВРОПА» НАТАЛКИ ДОЛЯК: ФЕМІНІСТИЧНИЙ ДИСКУРС

Н. С. Цимбалюк, О. В. Пуніна

Анотація. У статті зосереджено увагу на феміністичному дискурсі роману «Заплакана Європа» Наталки Доляк. Проаналізовано образ головної героїні, який відкриває особливий жіночий простір, що не тотожний чоловічому. Проаналізовано основні феміністичні ідеї, які знайшли своє відображення у романі, що пов'язано з психологічним й емоційним станом жінки, переглядом сформованих традицією ролей у сім'ї.

Ключові слова: фемінізм, феміністичний дискурс, жіноча проза, образ жінки.

Вступ. В українському літературознавстві до проблем фемінізму зверталися Т. Гундорова, В. Агеєва, С. Павличко, Н. Зборовська, О. Забужко, Н. Шумило, С. Філоненко та ін. Термін «жіноча проза» є проблематичним, оскільки будується на